

KANGURA

N° 43

UJWI RIGAMIJE GUKANGURA NO
KURENGERA RUBANDA
NYAMWINSHI.

100 FRW

JUIN -1993

NGEZE Hassan asezeraye ubutegetsi bwa gitutsi muri Afurika yo hagati.

BUYOYA ashobora gutoza abandi demokarasi.

GAPYISI: tuzatahura abamwishe Minisitiri w'Intebe naduha ubushobozi.

Umugore wa **BIZIMANA** arakwaka mu batega ibisasu ku Gisenyi.

**GISENYI : NSENGIYAREMYE ADATABAYE VUBA
KOMANDA BIZIMANA YASHOZA IZINDIMVURURU
ZAGWAMO BENSHI.**

BIMENSUZE INDEPENDANT
EDITEUR, GISENYI-INFO
REDACTEUR ET DISTRIBUTEUR, GISENYI-INFO
B.P. 19 GISENYI, B.P. 1312 KIGALI

Abonnement annuel, Rwanda : 5.000 FRW
Afrique : 12.000 FRW
Europe - Amérique - Asie : 25.000 FRW
Sur cpte BCR - 14273/14 KIGALI

Tél. 40625 - GISENYI

73386 - KIGALI

FAX - 75408

Le contenu des articles engagés
L'auteur et l'éditeur

Tous sur les presses
de l'imprimerie Nationale du Rwanda

za nkabo. Muri demokarasi hose ku isi hari ihameridahinduka. Nicyo bita "la loi de la majorité". Kugira ngo inyenzi nazo zumve icyo bivugaga tubishyire mu rurimi rw'icyongereza. Aho zizi icyo bita "Majority rule" ? Iryo niryo shingirorwa demokarasi nyayo. Kandi demokarasi ni imwe ku isi yose. Ntihazagire rero ubeshya rubanda ari nako yibeshya, ngo hari "démocratie à la burundaise", demokarasi ndundi.

Na HABYARIMANA nawe yari yari-fatiye abantu yarababohye mu byo yise "demokarasi resiponsabule". Iryo hame ry'uko rubanda nyamwinshi ariyo igomba gutsinda riremewe hose ku isi. Ahubwo cyane cyane mu bihugu byiyita ko bigendera kuri demokarasi by'i Burayi no muri Amerika ya ruguru. Umpakanya ambwire niba nkumuri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika umwirabura azapfa abaye Perezida wa Repubulika, Birashoboka ariko birakomeye. Impamvu nta yindi, si ukwanga abirabura. Impamvu ni uko muri icyo gihugu abirabura ari bake ugereranyije n'abazungu bahari.

Abakurikiranira hafi amatora aherutse kuba mu Burundi, batubwira impamvu zatumye BUYOYA atsinze. Baremeza ko BUYOYA n'ubwo yari umwicanyi, yazize cyane cyane UPRONA n'abatutsi. Radiyo "Deutsche Velle" y'Ubudage niyo yabivuze neza igira iti: "NDADAYE ntiyatsinze BUYOYA, yatsinze UPRONA n'abatutsi". Kandi koko ugasanga ari byo. UPRONA yakozwe amarorerwa menshi ku buryo abarundi, abahutu mbere na mbere yari yarabavuye ku mutima.

Kuba rero umukandida w'ishyamba nk'iryo ni ukwiyahura. Niwo mutego BUYOYA yaguyemo. Aramaze ariko kuko uwiyishe ataririrwa kandi inyenzi zose ni zimwe. Si MICOMBERO, si BAGAZA, si BUYOYA bese ubugome ni bumwe. BUYOYA twamubwiye kenshi ukuri ku byabereye mu gihugu cye. Aho kwikosora agakomeza kunangira umutima. Aka wa mutima muhanano wabuze gihana. BUYOYA aho kwikosora yataga igihe cye ahiga abanyamakuru ba KANGURA ngo barasabota ubutegetsi bwe. Ukuri kwa KANGURA kwari kwashajije BUYOYA ku buryo nta nama y'abaminisitiri yateranaga itavuze KANGURA. Kuri Radiyo na Televiziyo y'u Burundi bikaba uko. Mu nama iherutse ya CEPGL, BUYOYA wagira ngo yari yasaze. Yikoreye umuhaba wa KANGURA n'37 ngo aje kuye-

reka Perezida w'u Rwanda. HABYARIMANA nawe rero ntacyo wamubeshya, yamubaye "pole" ariko amwumvisha ko itangazamakuru mu Rwanda ryigenga. Ko nawe ritamurebura isuba icyo bibaye ngombwa.

BUYOYA afata KANGURA azibangira ingata asubira i Bujumbura. Nyuma yaje kugambana n'icyitso cye NSENGIYAREMYE (nawe ntaye), umuyobozi wa KANGURA arafatwa arafungwa. Ntiyatanzemo ariko kuko ibyo bamuregaga nta shingiro byari bifite.

BUYOYA ntiyatanzwe kubona ko yibeshye. Twamubwiye kenshi ko amatora ye ya huti huti atazamushya amahoro. None se umutego mutindi ntiwica nyirawo ? BUYOYA twagerageje kumwumvisha ko abarundi bahu-mutse batakiri ibicucu. Yibeshye ko KANGURA itareba kure. Urwishigishye rero ararusoma. Amatora BUYOYA yiteguriye niyo amukozeho. Uretse ko nta kundi nyine byari ku-

genda. BUYOYA yasetse BAGAZA ngo azize amadini cyane cyane kumyiza gatolika yakomeje gutoteza. We twavugaga ko azize iki ? Tuvuze ko azize ukuri kwa KANGURA ntitwaba twibeshye. BUYOYA nagende twaramuburiye !

Mu nimeru ya KANGURA n'38 ku gifuniko hari igushushanyo cyerekanaga umuyobozi wa KANGURA aha BUYOYA umuti wa Demokarasi, anamuburira ko azawunywa ku ngufu. BUYOYA yabanje kuwanga none yarawunyweye burundu abishaka abashaka. Muri icyo nimeru kandi hari inyandiko igira iti: "BUYOYA w'umututsi na NGEZE w'umuhutu hazatsinda nde ?". Hatsinze nde ? BUYOYA wenyine niwe wasubiza icyo kibazo. Hari icyo tutamubwiye ? Hari aho twamuhishe ? Ntazaturenganye.

KANGURA

UKO AMATORA YAGENZE MU BURUNDI

	FRODEBU - NDADAYE Melchior	UPRONA - BUYOYA Pierre
Mairie	44,72%	53,08%
BUJUMBURA RURAL	77,98%	20,08%
GITEGA	63,94%	33,91%
NGOZI	67,27%	29,33%
KAYANZA	61,82%	32,52%
BURURI	53,56%	45,53%
BUBANZA	84,15%	14,23%
CIBITOKE	84,87%	13,21%
RUTANA	58,31%	41 %
RUYIGI	70,06%	29,12%
CANKUZO	30,54%	66,04%
KARUZI	69,20%	26,69%
KIRUNDO	76,65%	21,59%
MURAMVYA	50,92%	47,19%
MAKAMBA	62,28%	35,98%
MUYINGA	67,51%	28,30%
ETRANGER	16,93%	80,66%
TOTAL	64,79%	32,47%
SOIT	1.486.785 Voix	SOIT 745.079 Voix

AFURIKA IZATEGEKWE N'INYESHYAMBA !

Umugabane w'Afurika ni umwe mu migabane y'isi babarira mu migabane ikiri inyuma mu majyambere «Tiers Monde». Muri icyo migabane harimo umugabane w'Aziya ndetse n'Amerika y'amajyepfo. Amajyambere si ukugira inganda n'amafaranga gusa. Amajyambere agaragarira no mu bitekerazo. Ibi-hugu bibarirwa mu bikiri inyuma mu majyambere «Tiers Monde» byakunze kwibasirwa n'amakuba y'ubwoko bwose. Iyo atari am-pfa, aba ari umwuzure, cyangwa se ikirunga kikagira gutya kikivumbura kikamena umuriro wacyo ugahitana imbaga y'abantu.

Amakuba akunze kugwirira ibihugu byo muri «Tiers Monde» ni intambara z'urudaca akenshi ziba zishingiye ku moko, ku ture-re, ku idini,...

Ingero ni nyinshi : Liberiya, Somaliya, Cadi, Libani, Etiyopiya, Sudani, Yugosavaliya tutibagiye n'u Rwanda. Abantu bakarwana ntacyo bapfa kigaragara. Bakaziyunga nyuma igihugu barakigize umuyonga, abantu barapfuye barashize, abahungu barahunze. Cyangwa se intambara ikarangira ari uko habonetse utsinze.

Ubundi mu mategeko mpuzamahanga nta muntu n'umwe ufite uburenganzira bwo gufata intwari ngo ahirike ubutegetsi buriho, abaturage bishyiriyeho. Niyo wowe waba utabwishimiye. Wabwamagana mu bitekerazo, mu manama mpuzamahanga ariko nta burenganzira na bumwe umuntu uwo ari we wese afite bwo kubuyanaho ku ngufu. Niyo bwaba ari ubw'igitugu, dore ko ntawe usimbuza igitugu ikindi gitugu. Muri Afurika, icyo ndwara yabaye icyorezo. Umuntu wese ufite inyota y'ubutegetsi ajya mu ishyamba. Abenshi barahirwa, abandi amahirwe akababana make. Iyo babuze uko babigira biyoberanya mu matora.

Ingero zizo zibuze. Gusa turafata zimwe muri zo zitugaragariza neza ko muri Afurika, kwigira ikigomeke aribyo bigezweho. Iya kurisha ihera ku rugo.

Mbere y'uko inyenzi zigaba igitero tariki ya mbere Ukwakira 1990, mu Rwanda hariho ubutegetsi. Yego Perezida Habyarimana yagiyeho ahoze «coup d'Etat» mu w'1973, ariko sibyo byari kuba intandaro y'igitero cyo mu Kwakira 1990. Ubutegetsi bwa Habyarimana n'ubwo bwose atari shyashya, bwari bumaze kumenyerwa, abaturage barabuyobotse. Nawe ubwe yakoresheje amatora, aratorwa n'ubwo bwose ari we wari umukandida wenyine kuri uwo mwanya. Mwavugaga muti nta demokarasi yari irimo kuko abanyarwanda twese yari yaratubohye muri MRND. Ibyo ari byo byose sibyo inyenzi zari kwitwaza ngo zifate imbunda zishoze intambara mu gihugu cyigenga, gifite amategeko kigenderaho.

Iyayakurikiyeho murabizi, inyenzi zimaze kubona ko zitagifashye igihugu mu minsi itatu nk'uko zabiteganyaga, zacishije bugufi. Ubu zirajijisha mu mishyikirano zinizera kuzahatana mu matora. Uretse ko ku nyenzi mbona bikomeye gutsinda amatora kurusha intambara y'amasasu.

Muri Uganda, inyeshyamba za Museveni nazo niko zabigenje. Museveni amaze gutsindwa amatora mu w'1982 yahisamo gufata icy'ishyamba, abeshya ko bamwibye amajwi. Icyo Museveni yahaniraga si uko demokarasi yagera muri Uganda. Icyo yari yimirije imbere ni ugufata ubutegetsi ku ngufu. Dore ko bigeze no kumuhendahenda ngo abe Visi-Perezida wa Uganda aka-

nangira ngo keretse ariwe utegetse byanze bikunze. Yabigezeho kandi ntashaka kurekura. Demokarasi yashyaga ko aharanira ubu si we ufata icya mbere mu kuyiniga ?

Muri Angola, umugabo Jonas Savimbi Perezida wa UNITA agiye kumara hafi imyaka 18 ari mu ishyamba. Mu myaka ya mbere na mbere, icyo Jonas Savimbi yarwaniraga cyarumvikanaga. Uwo mugabo ari mu baharaniye ubwigenge bw'igihugu cyari mu bukoronize bw'abanyepotugali. Ariko ikitumvikana ni ukuntu Savimbi yasaba amatora, ayo matora akaba. Yamara kumenya ko yatsinze akongera agafata intwari intambara ikubura. Ubwo ngo aharanira kubohora abaturage ba Angola. Nyamara bigaragara ko

Savimbi yishakira ubutegetsi bwa wenyine. N'abanyamerika bamushyigikiye icyo myaka yose bamaze kumutahura.

Izo ngero uko ari eshatu ziragaragaza ko inyeshyamba zisigaye zahawe intebe muri Afurika. Kandi akenshi nta cyo zirwanira kigaragara uretse urugomo. Kandi aho tugeze ubu si igihe cyo gutegekeshwa iterabwoba. Iryo terabwoba niyo inyenzi zisigaye zikangisha mu mishyikirano. Paul Kagame ngo nizitsindwa mu matora zizasubira mu ishyamba. Tito Rutaremara we ngo inyenzi nizitabona 50 ku ijana by'abasirikari ngo zizarwana i Mwumve namwe.

BA OFISIYE BACU BARAKOTANA

Nyuma y'uko dusohora KANGURA No 42, twabagejejeho ukuntu hari aba ofisiye bariye amakotanyi ngo bagambanire urwaturubye. Twabagejejeho ukuntu hari ba ofisiye baha misiyo yo guteranya abanyamakuru ba Kangura n'inzego z'ubutegetsi. Kangura ikimara gusohoka twaje guhagararwa kuri telefoni n'umu Koloneri utarashatse ko tumuvugaga amazina maze atubwira ko Komanda Bizimana yasanze yarakoze amarorerwa menshi, akaba abona Kangura niyatangaza bizamugwa nabi. Ni bwo yihimbiye umugambi wo gusebanya. Ubwo akora telegramu za buri muni abwira inzego zo hejuru ko yatahuye inkuru nshya. Ngo yamenye ko NGEZE Hassan akorana n'inzenzi. Ibyo kugira ngo byemerwe telegramu zoherezwaga mu bigo byose bya gisirikari zemeza ko Kangura yaguzwe n'umwanzir. Ngo isopanya umubano w'u Rwanda n'u Burundi maze inyenzi zidutera ariyo ziturutse.

Mwumve ubwo bwenge ra! Ese icyo aza gutekereza agahimba undi mugambi kuho uwo udafite ishingiro!

Hari n'abamubajije gutanga ibindi bimenyetso arabibura, aya indimi ngo kuba twibanda ku kibazo cy'u Burundi ngo birahagije. Ese wakorera inyenzi ukanazihirika ku butegetsi nk'uko byagenze i Burundi? None se ko Kangura yasezereye ubutegetsi bwa gitutsi mu karere k'Afurika yo hagati noneho Bizimana azatanga izihe telegramu? Etat Major imaze kurambirwa n'amatiku ye yohereje telegramu hose mu Rwanda isaba ko NGEZE Hassan atazongera kwemererwa kwinjira mu bigo bya gisirikari. Ese ubundi hari itegeko nari narahawe ryo kwinjira mu bigo bya gisirikari kandi ntari we? Ni akumiro...!!! Arabura gutekereza icyo azakora amaze gusukwa hanze n'imishyikirano y'Arusha akirirwa aca amati ku adafite ishingiro. Yagombye kumenya ko na Koloneri Rutayisire

Komanda Karangwa batanze telegramu nyinshi bemeza ko Kangura ikorana n'umwanzir ngo kuko ihirika ubutegetsi. Ngo kandi n'umwanzir akaba yifuza ko abategetsi bahikwa. Baje gusanga baruhira ubusa. Kuko abategetsi barwanagaho bahiritswe na Kangura No 6. Rutayisire we yaje kugwa mu mutego kuko twaje kuvumbura ko arimo ahimba telegramu maze tumutanga i bukurumumurega ko arimo gutegura umugambi wo kuduhimbira. Maze yohereza ayo mahomvu twe twamutanze. Nyuma yaje kubimenya maze agira ikimwaro none ntangitinyuka gukandagira aho yaduteranyaga! Uhangana na Kangura nti bimugwa neza ubihakana azabaze abahiritswe nayo cyangwa se abaze Buhinja Buyoya.

NGEZE Hassan.

(a)

NGEZE Hassan
Directeur du Journal
KANGURA
Conseiller du parti C.D.R

Kigali, le 1/06/1993

Nyakubahwa Perezida wa Repuburika y'u Rwanda
KIGALI

Impamvu: Kwishingana.

Nyakubahwa Perezida wa Repuburika,

Mbandikiye mbagezaho umugambi mubi w'ubwicanyi urimo gutegurwa na Commandant Bizimana André ushinze kuyobora abajandarume bo ku Gisenyi.

Amavuye n'amavuko y'ikibazo.

Commandant BIZIMANA akimara gushingwa kubungabunga umutekano w'abatuye ku Gisenyi, yanyuraniye n'integano yari ashinzwe, yigira indakoreka. Yiyibagiza

ko u Rwanda rwinyiye mu mashyamba menshi, ariko, ariko, n'ibindi byinshi muzi. Abaturage bakunze kubibagezaho babasaba ko mwamuhagarika ku kazi agashyikirizwa ubucamanza.

Akigera ku Gisenyi yari avuye i Kigali aho yaregwaga kwica abantu akoresheje inkoni n'imipanga. Abikorera yitwaza ko ari we utegeka Fichier Central. Amadosiye y'abo yagize ibimuga, murayazi; Kuko bene kwicirwa bakunze kubibagezaho. Ubu yari umukozi usanzwe, utungwa n'umushahara we nk'abandi bese. Aho atakomereje aho, yihutiye kwiba akora ibinyuraniye n'akazi ashinzwe maze Perefegitura ayigira umuyonga. Twe tubibonye, dusanga tutakomeza kwihanganira ayo marorerwa akorerwa mu karere dufitemo abayoboke 99 ku ijana by'abahatuye. Dukubitiyeho ko n'itangazamakuru twaharaniye rite twemererwa guceceka ayo marorerwa nibwo twiyemeje gushyira ahagaragara ubwo busamba bwe n'ubwicanyi azwiho.

Muri Kangura No 42, twasobanuye ku buryo bugufi ukuntu Commandant Bizimana akorana n'icyo abaturage bamutekerezaho. Ubwo dushyiramo ilisiti y'abo yari kuzica mu biro bya Minisitiri w'Intebe, Commandant Bizimana abonye ko yatahuye nibwo yiyemeje gushyirisha umuyobozi wa Kangura NGEZE Hassan mu buroko ku mpamvu tugiyeye kubagezaho. Gusa, yiyibagiza ko abaturage bamushinje ko inzu yuzuye ku musozo wa Rubavu yayubutse mu mafaranga avanye mu basahuzi. Abaturage bari bagiye kuyisanya kubera uburakari batwe no kudahindurwa kw'icyo gisamba: Kandi kibategesha igitugu. Uwo mugambi Commandant Bizimana yaje kuwuburizamo ari uko abimariye mbere.

Kuba abajandarume ashinzwe kuyobora bari bagiye kumwirasira ubwabo bamuziza kunyeka amababa we n'umugore we, biragaragara ko ntawe umwifuza. Dore ko binavugwa ko umugore we yaba ari umututsikazi wange abahutu

urunuka. Twabajije Commandant Bizimana icyo umugore we yangira abahutu, atubeshya ko ibyo bivugwa ari ukubeshya ko ahubwo ari amakimbirane y'umugore we n'abo bakorana. Kuba abajandarume be bari bagiye kumwirasira ubwabo akarusimbuka, biragaragaza ko abo ateguka nabo batamwifuzwa.

Ubu tubiyambaza, Nyakubahwa Perezida wa Repubulika, abaturage bamucye mu mugwi wa Gisenyi, nta nzu agomba gukandagiramo kuko biyemeje kuzamukubitira mu muhanda we n'umugore we nibatimurwa bombi. Hakaba hari n'urwandiko rurimo gutegurwa ruzashyirwaho umukono n'abantu 4.000 berekana ko uwo muntu batamwifuzwa. Urwo rwandiko rukazahabwa inzego zose zimushinzwe.

Turebe ibyerekeye ubwicanyi.

Mu gihe abasirikari bigabizaga ingo z'abaturage mu mugwi wa Gisenyi, hakoze ubwicanyi, ubushuzi, bikorwa n'abasirikari bazwi barimo na ba ofisiye bazwi, baherekeje abo bayobora mu kwica, no gushura. Muri abo basirikari harimo Commandant Bizimana André, icyababaje abantu ni uko ari we wagombaga kurinda aho ashinzwe no kubaburira. Dore ko ikigo cya jandarumori ayobora kiri mu mugwi rwagati. Nyamara abaturage bababajwe n'ukuntu, umushyushyanyugamba wo ku Gisenyi witwa Sekidenze, yaje kubona Commandant Bizimana apakiza amasima, yamubaza ati mbese nawe Commandant urashura, maze Bizimana akamutinda aho. Ibyo byose aka kanya arabyiyibagije. Ese abaturage bibagiye aba ofisiye bayoboye ibitero byabashuye? Ese uwabaza Bizimana aho yakuye amafaranga yubatswe igorofa kuri Rubavu yahashobanura? None se ayo yahembwe kuva yakora yavamo ayubatswe iyo nzu? Ese ubucuruzi bw'amatafari akorera kuri Goma hari utabuzi? Ibyo byose twabikoreye idosiye tuzabitangaza muri mitingiri no mu binyamakuru. Dore ko noneho Commandant Bizimana asigaye avugwaho kuba icyitso by'inkotanyi mu ngabo z'u Rwanda. Nubwo we yivugira ko

icyangombwa ari inoti gusa: None se amafaranga siyo atuma we n'umugore we bicisha abanya Gisenyi?

Bite na KANGURA?

Commandant Bizimana amaze kubona ko iminsi mirongo ine kuri we iri hafi, yahisemo kuryambura uburenganzira mpabwa n'amategekoko. Ubwo nahise murega mu rukiko rw'iremezo rwa Gisenyi. Ubwo Perezida w'urukiko ikibazo agikemura akinyujije mu nama y'umutekano. Ibyemezo byafatiwe muri icyo nama mu gihe bitarajya mu bikorwa, yacuze undi mugambi wo gufungisha abanyamakuru ba Kangura. Yarangiza akohereza abantu babatsinda muri gereza bakoresheje uburozi nk'uko byagenze kuri mugenzi wacu Mutombo. Byananirana agashyiraho umuntu ngo abarase yitwaze ko bashakaga gutoroka.

bwo kubogamira inyungu za KANGURA. Ubwo yaje kumenya ko imodoka yagurishijwe noneho ahimba amayeri, avugaga ko yaguzwe mu mafaranga y'amibano. Twe turasaba ko amategekoko igihugu cyacu kigenderaho yakubahirizwa. Itera bwoba rikajyana n'ubutegetsi bw'ishyamba rimwe. Abasirikari bashuye bafashwe bagakorerwa amadosiye, uwa mbere yaba Commandant Bizimana André. Ibyo yasahuye biragaragara, nibyo byubatswe inzu afite kuri Rubavu.

Uwo musirikari wabuze akabazwa inzego zimushinzwe cyangwa umugore wa Commandant Bizimana. Ntihagire ufungwa binyuranyije n'amategekoko. Ntihagire urenga amasaha 48 kuri burigade. Hagira uya muri gereza ntiyahagire urenga iminsi itanu disoye itaragezwa mu rukiko.

Muri ubwo bugambanyi, Commandant Bizimana André aherutse kujya gukoresha impapuro zijyana Ngeze Hassan muri gereza maze akamukorera ibyo tumaze kuvuga haruguru: Dore uko yabigenje:

— Kangura yari itunze imodoka GB.24.53 maze tuyigurisha n'umusirikari aduha amafaranga "cash" twifuzaga. Tujya guhinduza ibyangombwa byayo ku mukazi wa Finance ku Gisenyi. Impapuro zimaze gukorwa ngo uwo musirikari yaba yari afitanye amabanga na mugore wa Commandant Bizimana maze baza guhemukirana. Maze uwo mu ofisiye aza kubura ku mpamvu zizwi nabamukoresha n'umugore wa Bizimana. Ubwo Bizimana yaje gufata icyo modoka arayifunga yibwirako ari bwo buryo

Kandi umuntu akabazwa n'inzego zizirana n'iterabwoba. Naho kwitwaza ngo ikinyamakuru cyaramu tashyirahwe nawe ahitamo uburyo bwo guhiga abantu yitwaza akazi akora ntibihwitse. Ntibihuye n'igihe tugazemo. Ese ko namureze mu rukiko kuki atareka ngo tuburane? Ese kwiriranwa impapuro zihiga umuntu nkaho yambuze, aho yiyumvisha ingaruka byakurura abaturage baramutse bagaragaye uburakari bamufitiye? Ku byerekeye amakorerwa Commandant Bizimana yakoreye abanya Gisenyi, duhisemo kuzakoresha ingufu za politiki n'iz'abaturage mu gukemura icyo kibazo.

Nyakubahwa Perezida wa Repubulika, tubiyambaze tubasaba gukurikiranira hafi icyo kibazo.

Mugire amahoro.

Uhagarariye KANGURA
NGEZE Hassan

Bimenyeshajwe:

- Perezida w'Urukiko rwa mbere rw'Iremezo rwa Gisenyi.
- Procureur wa Repubulika Gisenyi
- Perefe wa Gisenyi Gisenyi
- Abasomyi ba Kangura (bose)
- Abiyemeje kuzafatira Bizimana André ibyemezo (bose)

Journal KANGURA
Comité de Rédaction
NGEZE Hassan : Directeur de Publication
et Rédacteur en Chef
NYABYENDA Issa : Rédacteur en Chef
Adjoint
NDEKEZI Bonaparte : Journaliste
MIRASANO Célestin : Journaliste
SIBOMANA NABANTU : Journaliste
SIMBIZI Stanislas : Journaliste
HITIMANA Noël : Journaliste
Icapiro: Imprimerie Nationale du Rwanda.
Tirage : 30.000 exemplaires

KANGURA ibarizwa mu Burundi hose:
- Bujumbura (Mairie): ni kwa NTAKABA-
NYURA Joseph ku Musaga.
- BUJUMBURA (Rural): ni kwa NYA-
NDWI Disudonné mw'i Sale
- GITEGA: ni kwa NTAHIMPERA Grégoire
i Nyanugari
- CIBITOKE: ni kwa NDAYISENGA Jules
mu Rugombo.
- KAYANZA: ni kwa NZOBONIMPA

André w'i Gatwari
- MURAMVYA ni kwa KARISWAMI
Benoît mu Bigande
- BURURI: ni kwa KABURA Marcelle i Ki-
remba
- SUBANZA ni kwa HARIMENSHI Jean
Marie ku Mwokora
- KIRUNDO ni kwa MACUMI Jonas mu
Rusarari
- MUYINGA ni kwa BASOMINGERA
François Xavier kw'i Taba
- CANKUZO: ni kwa MANARIYO i Mu-
shisha
- RUYIGI: ni kwa BURARAME Antoine i
Muyaga
- RUTANA: ni kwa SAKUBU Léonce
i Nkoma
- MAKAMBA: ni kwa NTAKABURIMVO
Martin i Nyabigina
- KARUZA: ni kwa BARUTWANAYO Em-
manuel i Buhiga.

KANGURA irabarizwa no muri
za mitingiri zose z'amashyamba aharanira
guhira ubutegetsi bwa Gitutsi.

(b)

NGEZE Hassan
Journal KANGURA

Kigali, le 2.06.1993

Kuri Bwana Procureur,

Impamvu: Gusobanura.

Bwana Procureur

Mbandikiye mbasobanura ku
bibazo bibogamiye ubuzima bwa-
nyije, n'uburenganzira bwanjye mu-
ri rusange. Uyu munsu namenyeye ko
mwakoze impapuro zo kunshakisha
ngo mfatwe mfungwa. Ntaburanye
ngo ibyo kuburana bizakorwe igihe
muzabishakira. Ibyo nkaba nsanga
bishobora guhungabanya umuteka-
no na karere ka Gisenyi namwe
kandi mudasigaye kuko mugatu-
yemo, kandi mukaba ari naho mu-
korera.

Inkuru y'imvaho itugezeho
ivuye mu bakozi mukorana iratwe-
meza ko umuyobozi wa jandarumu-
ri ku Gisenyi ngo yababajwe n'ibyo
Kangura yamwinditseho maze aza
kubasaba ko mwamutera inkunga
mukamukorera impapuro zimfunga.
Ngo ibyo mwarabyemeye kuko
impapuro zinshakira ubu zirahari.
Gusa, icyo umuntu yakwibaza ni
iki: Ko ntuye kominini Rubavu, seg-
iteri Gisenyi namwe mutuyemo ka-
ndi mukoreramo ko mutantunira

ngo numaze ibyo mwifuzaga, ahu-
bwo mugakora impapuro zinshaki-
sha nk'aho nabuze. Mwibuka ko
nyewe ubwanjye naje mu biro
byanyu mbagezaho ikibazo cya-
nyije na COMMANDANT BIZIMANA
utagishakwaga n'abaturage ku Gisenyi
kutera ubwicanyi yagiye abakore-
ra. Mbabwira ukuntu yanyambu-
ye uburenganzira bwanjye, mbaso-
banurira ko icyo kibazo nagishyiki-
riye Perezida w'urukiko rwa mbere
rw'Iremezo rwa Gisenyi nawe yaje
kugishyikiriza inama y'umuteka-
no ya Perefe giturira ya Gisenyi.

Twumvise ko impamvu Com-
mandant BIZIMANA atanga avuga
ko ngo imodoka KANGURA yari
itunze yayigurishije abasirikari
bakuru bo mu ngabo z'u Rwanda.
Ese hari icyaha kirimo? Izo mo-
doka ni Peugeot 504, plaques
GB 2493 nagurishije umu Koma-
nda na Toyota GB 2453 naguri-
shije umu Lieutenant. Abo basi-
rikari bose akaba ari ingabo z'u
Rwanda. Ese kubagurisha hari i
cyaha kirimo?
Ko abo bose twaguye ku buryo
bwemewe n'amategeko,
tugahindura ibyangombwa uko amate-
geko abiteganyaga, Commandant
BIZIMANA kwitwaza ko amafu-
ranga baguze aya mamodoka yari
amibano abona byamugeze kuki?
Kuki abo basirikari atabikurikira-
nira niba abifiteho uburenganzira?

Ese niba ashakaga gukurikira abasi-
rikari bazwiho n'abaturage ko ari-
rikari bazwiho n'abaturage ko
bibye, ni kuki atiharaho ngo yiko-
mu ba ofisiye basahuye ku Gisenyi
umunsi Gisenyi isahurwa? Ese uru-
pfu rwa SEKIDENDE yarashye amu-
ziza ko yamumanye mu isahura
rwo ntiruhagije ngo yishyikirize
ubucamanza?

Ese niba ashakaga ko abasirikari basa-
ngiye ibyaha bakorerwaga dosiye, ni
kuki adakora iza ba Ofisiye bazwi
n'abaturage ku Gisenyi ko bibye
bakica, bagasahura kandi nawe
arimo? Nifuzaga ko mutatere
ubwoba na Commandant ngo bitume
mwica amategeko mubizi. Nimuge-
rageze kubahiriza demokarasi niba
hari ibyo mushakaga kutubaza mudu-
tumeho, mukoreshe inzandiko zabi-
genewe tuzabitaba. Naho bitagenze
gutyo byabyara izindi mvururu ka-
ndi abazikira ngirango ni bake.

Ku byerekeye ko Commandant
BIZIMANA yandikwaga mu binyama-
kuru, turagirango tubibutse ko ku-
ukangisha kudufunga ntacyo bidu-
twaye kuko burya icyo dufunzwe
ariho dutsindira vuba ibyo duhara-
nira. Inshuro ya 20 nafunzwe muri
gereza na 35 nafunzwe muri kasho
za burigade zatumye dutsindira
ibyo twaharaniraga.
Gusa tubasabye kuzatubwirira
Commandant BIZIMANA ko demo-
karasi izirana n'iterabwoba kandi

ko muri demokarasi iyo ikinyamakuru cyakwanditse usabwa kunyura mu nzira zikurikira.

- gusubiza nk'uko biteganywa n'amategeko
- kurega nk'uko biteganywa n'amategeko
- guceceka iyo ntacyo ushoboye
- kugura nimeru zose uba wasohotse iyo wifite

Ibyo byose naburamo kimwe akora nawe azakore icyo kinyamakuru avugiramo. Umugambi wose tumaze kuwutahura twiyemeje guhangana n'iterabwoba ryose aho riva rikagera, kuko ntawe utsinda utsinda atarushye. icyo tubasaba ni uko mwa-

kurikiranira hafi icyo kibazo maze amategeko akubahirizwa. Iterabwoba rigasigarana abaryize.

Ubiyambaje

NGEZE Hassan

Bimenyeshejwe :

- Perezida wa Repubulika
- Minisitiri w'Intebe
- Perezida w'Urukiko rwa mbere rw'iremezo rwo ku Gisenyi
- Abasomyi ba Kangura (bose)
- Abaturage bababajwe na Commandant BIZIMANA (bose)

(c)

DUFASHE GUVERINOMA GUTAHURA ABISHE GAPIYISI.

Ubwanditsi bwa Kangura
C/O Gisenyi - Information
B.P. 1312 Kigali

Kigali, le 2/06/1993

Nyakubahwa Minisitiri w'Intebe
KIGALI

Impamvu : Urupfu rwa GAPIYISI

Nyakubahwa Minisitiri w'Intebe

Nyuma y'uko abishe GAPIYISI Emmanuel anketi iterabwoba ngo bijye ahagaragara, mu rwego rw'itangazamakuru twifuzaga kubungahira mu buryo bukurikira :

- GAPIYISI tumaze kumenya neza ko yishwe azize ibibazo bya politiki.
- Abishe GAPIYISI bari batumwe kandi baguriwe amafaranga.
- Abari bafite inyungu mu rupfu rwa GAPIYISI nabo bamaze kugaragara.
- Ibimenyetso umuntu yaheraho akora iperereza kuri urwo rupfu biraboneka.
- Inzego zose umuntu yakwifashisha nazo zirahari.
- Amagambo yaherekeje urupfu rwa GAPIYISI nayo abayavuze barahari.

Kubera ko ubushobozi bwacu bwanga bukabu buke, twasabaga ko mwadufasha mu kutwongerera ubushobozi (amikoror) maze tugakora

ankuti zacu mu ibanga naze ibyo tuzageraho tukabishyikiriza inzego zibishinzwe mbere y'uko bishyikirizwa abasomyi.

Turamutse tubonye amikoro twakwifashisha abantu batandukanye bashakira amafaranga kugira ngo batubwire ibyo bari bazi ku bwicanyi n'ababukora. Bityo tukabonamo abishe GAPIYISI.

Gutahura abishe GAPIYISI birasaba ingendo nyinshi hitya no hino mu gihugu. Kwifashisha inzego zinyuranye, guhera ku butegetsi kuguruka ku baturage. Hanze hari abantu bakeneye amafaranga kugirango batangaze ibyo bari bazi. Abo bantu gukorana nabo bikaba bigoye kubera amikoro make yacu. Igihe cyose muzatwemerera kudutera inkunga muri urwo rwego tuzahita dutangira uwo murimo uturushye. Ku byerekeye abo tuzaba dukuka ariko tudashobora kubegera; icyo gihe tuzabagezaho ibyo tubazihye maze namwe mudufashe.

Mu gihe twategereye igisubizo cyanyu, twabamenyesha ko inzego zose zishinzwe umutekano zitwizeramukuduha ibyo tuzisabye maze tukabyongera kubyo ziba zifite.

Murakoze.

Uhagarariye Kangura
NGEZE Hassan

yamagana akarengane ka bene wabo bo mu Burundi.

Ugutsinda kwanyu Nyakubahwa Perezida wa Repubulika niko gutsinda kwa KANGURA, niko gutsinda kw'abahutu bose.

Mugire amahoro !

Bikorewe i Kigali

Ku wa gatanu tariki ya 4/6/93
Uhagarariye KANGURA
NGEZE Hassan

NDADAYE YARI YATINYE KWIYAMAMARIZA UMWANYA WA PEREZIDA

Mu gihe cyo gutanga abakandida ku mwanya wa Perezida wa Repubulika y'u Burundi, Bwana NDADAYE yabanje kugira ubwoba. Yumvaga atahagarara imbere ya BUYOYA ngo bahangane. Ariko akizera ko mu badepite ishyamba rye rizagira intebe nyinshi kurusha aho mashyamba. Nta wamenyaga niba yari yibagiye ko abatora abadepite ari nabo batora Perezida wa Repubulika.

Ubuyobozi bwa PALIPEHUTU bukorera mu buhungiro bwamwumvishije ko ntacyo agomba gutinya, abamutera barahari kandi niba benshi. Bwanamwijeje ko buzakora ibishoboka byose kugira ngo yereke BUYOYA igihandurira kandi akazatorwa mu mucyo.

Abashinzwe kubahiriza umutekano babarebaga igitsure kugira ngo batore BUYOYA, bakirengagiza ko muri demokarasi imitundu y'urukwavu itabura ishyamba gushya. Ngaho rero mwemwese mwatoye NDADAYE, hiyongereyeho n'abari bibeshye bagatora BUYOYA, muzongere mutore FRODEBU muvuye imyanya itubutse mu matora y'abadepite ateganyijwe tariki ya 29/06/1993.

Gutera umuyoboke wa FRODEBU ni ukwitwaganyiriza kuko iryo shyamba ryimiriye imbere ubutabera kurushya ya magambo y'ubumwe n'amahoro ahishyubwicanyije mutayobewe. Mwibuke ko kuri BUYOYA, FRODEBU = Umuhutu. Kandi mu gihe yiyamamazaga mu Cibitoke yabaye nkuvuye ngo abuhutu batsinze bemeza ubumwe n'amahoro, bongera gutsindwa bemeza itegeko Nshinga none bagiyekongera gutsindwa mu matora ya Perezida wa Repubulika. Tariki ya 1 Kamena mwamemeretse ko yibeshya. Na tariki 29 bizababwira.

N.T.

INYENZI ZO MURI GOMN BAZORUYEMO IKI ?

Impuruzwa yatanze mbere na mbere na mugenzi wacu «Kamarampaka» No 16 yo ku itariki ya 29 Mata 1993. icyo kinyamakuru cyatugejejeho amarorerwa avanze n'agasuzuguro by'inyenzi ziri muri GOMN, wa mutwe w'abasirikari bavugaga ko udatite aho ubogamiye. icyo kinyamakuru kiratumenyeshako izo nyenzi ubu zibera muri hotel Méridien Umubano, umukozi usanzwe azigaburira yazizaniye ibyo kurya maze zireba ku mazuru zihita zibimutamika ku ngufu. Ngo nabirye, zimucomeka n'amacupa ku ngufu mu kanwa ngo nasomaho. Zirangiye zimushyira imunda ku gakanu. Zibonye bidahagije zimumanaho ibyo yari azizaniye.

«Kamarampaka» iratumenyeshakandi ko ku itariki ya 23 Mata 1993 ku Giti cy'inyoni, abasirikari bo muri GOMN bari mu modoka, bacunze imodoka ya SODEPARAL yari ivuye mu Ruhengeri bayitegamiye. icyo gisasu bakijugunye mu ruhanda barurukanka. Umushoferi wari utwaye iyo modoka ya SODEPARAL ahita ahagarara. Ku bw'amahirwe kiraturika cyangiza imodoka ariko abarimo bararokoka....

Tubwaga ! Gushyira inyenzi muri GOMN byazihaye uburyo bwo gukora iterabwoba uko zishakiye. Uretse no kunekera inyenzi zene wazo, inyenzi zo muri GOMN zikomeje gukwiza iterabwoba hirya no hino mu gihugu. Ibisasu bimaze iminsi biturika hirya no hino mu gihugu nizo zibitega. Muribuka igisasu gihutse guturikira ku iposita kigakomeretsa abantu benshi. icyo gisasu cyatezwe n'ikizungerezi cy'inshoreke y'inyenzi gikora aho ku iposita. Si ngombwa kwirirwa dutangaza izina rye ariko turarifite. Uwo mugore yateze icyo gisasu yarafatanye n'imwe mu nyenzi zo muri GOMN ziba muri Méridien. Inyenzi zimaze kwivugana Gabyisi Emmanuel zikomeje gutsemba imbaga y'abaturage b'inzirakarengane. Ejo bundi i Kirambo muri Superefegitura ya Rwasero muri Cyangugu inyenzi zateze igisasu mu isoko gihitana abantu 16, abandi bagera ku 130 barakomeretse.

Uretse ibyo bisasu inyenzi zo muri GOMN zikomeje gutega hirya no hino mu gihugu, ni nazo zisigaye zijyana uruburuko mu Nkotanyi. Abatutsi bashakira kuja mu nyenzi

muri iki gihe, inzira ni imwe. Ni ukunyura kuri GOMN bakabambutsa. Hari kandi amakuru yemeza ko inyenzi zo muri GOMN zisigaye zigira uruhare runini mu kwinjiza inyenzi zene wazo mu murwa mukuru Kigali. Ku buryo bibaye ngombwa zarasa, imirwano ikabera muri Kapitali. Vuba aha hari inyenzi zirenga 20 zihutse gufatirwa i Kigali zambaye imyenda ya gisirikari n'imbunda. Gushyira inyenzi muri GOMN, byakuruye impaka nyinshi. Nta kuntu waba uhanganye n'umuntu ukurwanya, ugahindukira ukamucumbikira. Ariko nta kundi byari kugenda kuko GOMN atari twe twayishyizeho, yashyizweho n'umuryango w'ubumwe bw'Afurika. icyo mbona Guverinoma y'u Rwanda yari ikwiye gukora ni ugucunga abo bantu, ikaganzura ibyo bakora. Bafatirwa mu cyaha ikaregera umuryango w'ubumwe bw'Afurika.

Biti iki se, Guverinoma y'u Rwanda igasezerera izo nyenzi nk'uko ishobora gusezerera umu «diplomate» uwo ari we wese ufashwe akora ibinyuranye n'akazi ashinzwe. Kandi ibifitiye uburunganzira.

KANGURA.

TURAMAMAZA

Ishyirahamwe ry'Abahutu bose bo mu turarwose, mu mashyamba yose, bo mu Rwanda, Burundi, Zaïre, riramenyeshako abayoboke banyo ko amakarita yabyo agatangwa mu mpande zose ku buryo busanzwe. Ku byerekeye abasirikari bazasazirwa n'imishyikirano y'Arusha, amakarita yabo aracyatangwa mu mpande zose ku bahagarariye "Turi hose". Ubwiyunge bwacu nibwo buzatuma tugera kucyo duhaye. Nimugane «Turi hose» kuko ariyo mizero y'Abahutu ya nyuma.

Icyo "Forum Paix et Démocratie" ihuriyeho na "Turi hose" ni uko byose bihuriye ku ntego imwe. Usibye ko "Forum" itanga ibitekerezo igataganya icyakorwa maze "Turi hose" igashyira mu bikorwa ibyamenyiranye. Ku byerekeye ibiranga ntego, nibibabere ibibazo.

INYENZI ZIVUYEMO NK'INOPFU:

Bavuye ibigaramye imihoro ikarakara... Ikinyamakuru «Paix et Démocratie» cyandikwaga na rya huriho riharanira umahoro na demokarasi (Forum Paix et Démocratie), mu nimero yacyo 000 yo muri Mata 1993 cyashyize ahagaragara imigamba mibi y'inyenzi. Inyandiko z'icyo kinyamakuru zakurugutuye abayoboke ba FPR uhereye ku bayobaze babo. Nibwo buhurutuye «umutumba» w'inyandiko ndende bugerageza kuyahya uburari ngo barasubiza icyo kinyamakuru cyandikwaga n'ititi zizi neza ibibazo by'u Rwanda. icyo kinyamakuru «Paix et Démocratie» kiratwibutsa ko inyenzi zaje zishakira gutatira ubutegetsi ku ngufu z'imbunda, zashyiraho ubutegetsi bw'igatungu.

Ureke ibyo babeshyere Habyarimana. Bityo inzira ya demokarasi ishingiye ku mashyamba menshi igihugu cyacu cyari cyarahisemo ikagenda nka nyombere. icyo kinyamakuru kiramagana kandi ubwicanyi hwa'inyenzi zatsembye kundi zikomeje gutsemba abaturage b'inzirakarengane. Zatangira zikabeshya ko zizanye demokarasi, ziharanira ko u Rwanda rwaba igihugu kigendera ku mategeko, ngo zibubahiriza ikirerwa muntu ! Ikinyamakuru «Paix et Démocratie» gisaba abaturage kuba maso bagahungana n'inyenzi kunjira ngo zitazabagwa gutuma zihabashyirwa mu bucukuru.

Inyenzi zimaze kubona icyo indi zahise zivamo. Dore ko zitanishye. Uwiyise Simon Ntare,

MBONAMPEKA Stanislas ATI: "FPR NIYO IDINDIZA DEMOKARASI MU RWANDA".

Muri KANGURA y'ubushize (No 42) twababwiye ko hari inyandiko Nyakwigendera Gabyisi Emmanuel (atari yitaba imana) na Mbonampeka Stanislas batugejejeho. Abo bagabo bambi, mu nyandiko zabo, bemeza ko igihugu cyacu cyugarijwe n'ibibazo kitazivana niba buri muryarwanda adashyizeho ake. Muri nimeru ya KANGURA iheruka twabagejejeho inyandiko ya Gabyisi Emmanuel agira ati: «Hapfa uwavutse». None Mbonampeka Stanislas aramwunganiye. Aratungira abanyarwanda gutoki abereka umwanzi wabo wa mbere. Ni Inyenzi zibumbiye muri FPR zikomeje kudindiza demokarasi twese duharanira.

KANGURA.

... Ibihugu bikize by'i Burundi ndetse no muri Amerika ya ruguru nabyo byahise bihindura politiki yabyo. Ibyo bihugu byari byashyigikiye ubwo butegetsi bw'ibitugu imyaka 30 yose, byategutse ko imfashanyo zabyo zajya zihabwa mbere na mbere ibihugu byitabiriye demokarasi. Disikuru Perezida w'u Bufaransa François Mitterand yavugiyemo i La Baule mu nama yari yahuje abakuru b'ibihugu bikoreshe ururimi rw'igifaransa muri Kamena 1990 niyo yakomeye rutonderi. Muri uwo mwaka w'1990 n'ino mu Rwanda hari abantu benshi bagaragaje, haba mu nyandiko haba mu mvugo, ko bifuza ubutegetsi bushingiye kuri demokarasi.

Ingero ni nyinshi:

— Inyandiko y'abantu bari bibumbiye mu itsinda ry'abaharanira demokarasi ishingiyeye ku mashyamba menshi «Groupe des Démocrates Pluralistes» yo ku itariki ya 4 Kamena 1990 yasabaga ko ishyamba rimwe rukumbi ryavaho, hakabaho impaka za kidemokarasi n'amatora yemera abakandida benshi.

— Inyandiko z'intiti 33 «Groupe des 33 intellectuels» yashyize ahagaragara ububi bw'ishyamba rimwe rukumbi.

— Ibaruwa y'apepisiyokopi gaturika bandiye igihe Papa yari mu Rwanda.

Bityo, ubushake bwa rubanda, rushyigikiye n'amahanga bwokeje igitutu ubutegetsi bwa Habyarimana bwemera politiki ishingiyeye ku mashyamba menshi. Aha twakwibutsa ko Habyarimana yari yanzikomojeho muri disikuru ye yo ku wa 5 Nyakanga 1990. Tariki ya 21 Nzeri 1990, komisiyo ishinze gutegura amahame y'ubutegetsi yari kugenderaho ishyirwaho. Iyo komisiyo yari kurangiza akazi kayo mu Kuboza kw'uwo mwaka. Inkotanyi zaje kuba kidobya. Tariki ya mbere Ukwakira 1990, Inyenzi zigaba igitero. Nyuma y'ukwezi kumwe gusa, ingabo z'igihugu zishyigikiye n'abaturage, zanesheje Inyenzi ziziranza umupaka.

Muri Mutarama 1991, Inyenzi zigabiza umugi wa Ruhengeri ariko ingabo z'igihugu zizibera ibamba. Kuva muri Gashyantare 1991 kugeza tariki ya 2 Kamena 1992, Inyenzi zagaye zigaba udutero shuma ku mupaka w'u Rwanda na Uganda. Ni muri icyo gihe Inyenzi zatsindwaga umusubizo, politiki ishingiyeye ku mashyamba menshi yashyizwe mu bikorwa. Muri Kamena na Nyakanga 1991 ubwo hashyirwagaho itegeko nshinga rishya ry'ubutegetsi ku wa 10 Kamena 1991 n'ivuka ry'amashyamba menshi.

Ubutegetsi bwa Habyarimana bwari bwariyanyije bwageze aho biba ngombwa ko burekura. Bitewe ahanini n'inyigiragambyo ikaze yo mu gushyamba 1991 no muri Mutarama 1991 n'amahanga yakomeje kwotsa igitutu Habyarimana. Ni muri urwo rwego tariki ya 7 Mata 1992 hashyirwaho iriya Guverinoma y'inziyacyaho igizwe n'amashyamba ariya ya politiki, Guverinoma iyobowe na Minisitiri w'intebe utavuye mu muryamba na Habyarimana. Izo mbaraga abaturage batanze ngo demokarasi igere mu Rwanda ntizigomba gupfa ubusa. Intambwe twari tumaze gutera ntizigomba

kuyivutse n'abantu bashakira kudu-subiza inyuma kubera inyungu zabo bwite.

Baba abakoreshe imbunda cyangwa se iterabwoba iryo ari ryo ryose kugira ngo bagere ku butegetsi cyangwa se kubugundira.

INYENZI ZIRARWANIRA UBUTEGETSI NTIZIHARANIRA DEMOKARASI

Inyenzi zigaba igitero tariki ya mbere Ukwakira 1990, ntizari ziye-bewe ko abanyarwanda bari bafite ubushake bwo guhindura imitegekere yari iriho. Habyarimana nawe yari yarabyemeye muri Nyakanga 1990. icyumweru kimwe mbere y'uko Inyenzi zitera mu Kwakira 1990, hari komisiyo yari imaze gushyirwaho igomba gutegura amahame ya politiki nshya u Rwanda rwari rugaye kugenderaho.

Kuba rero Inyenzi zaragombye kugaba igitero icyo gihe, ntawazishira amakenga. Dore ko Habyarimana yari yemeye ku ngufu guhindura imitegekere ye. Intambura rero siyo twari dukanyeye dore ko yangiza byinshi. Ari nacyo gituma ntawakwizera ibyo Inyenzi zabeshye ngo zateye zishyamba demokarasi. Ahubwo umuntu yafata icyo gikorwa cya FPR nk'uburyo bwo kuburizamo icyo demokarasi. Bityo tugasubira mu bibazo by'amoko, n'uture-rere byari gutuma Inyenzi zigera ku ntego yazo yo gufata ubutegetsi ku ngufu zikoresheje intwari. Demokarasi nyayo iboneka hakoreshejwe uburyo bwa demokarasi kandi abaturage ubwabo niba bayishakira. Inyenzi rero zigomba kwamaganwa bikomeye kuko ziratudindiza mu nzira ya demokarasi twari twiyemeje. Ni ngombwa kumvisha FPR ko itazongera kurota yubura imirwano ku mpamvu izo ari zo zose.

Ingaruka z'igitero Inyenzi zagabye tariki ya mbere Ukwakira 1990 ntizibarika:

- abaturage ibihumbi n'ibihumbagiza bapfuye
- ibikorwa by'iterabwoba Inyenzi zakozwe hirya no hino mu gihugu

U BUBILIGI BURI HAFI GUSEZERERWA MURI AFURIKA YO HAGATI

Ubutegetsi bwa cyami buragenda bucika ku isi. Haba mu bihugu, byakataje mu majyambere cyangwa se ibikiri mu nzira. Mu Burayi, aho ubwami busigaye ni hake cyane, keretse nko mu Bubiligi nyine bacyibutsimbarayeho. Muri Amerika urebye nta nahamwe muri Afurika naho aho ubwami busigaye harabaze. Aka karere k' Afurika yacu yo hagati kakunze kurangwa n'ingoma za cyami. Mu gihe cya gikolonize izo ngoma zaricaga zigakiza dore ko zari zishyigikiwe n'umuzungu witwaraga nka gashakabuhake. U Rwanda, u Burundi, Zaïre, twese twari ku ngoyi y'Umubiligi.

Rubanda nyamwinshi imaze kwipakurura ingoyi ya cyami mu myaka ya za mirongo itanu n'icyenda... mirongo itandatu... hagashyirwa Repubulika, ababiligi babyemeye batabyemeye. Muri Zayire, ababiligi batari bako barahaguye kubura kugundira banze kurekura, bakomeza no guteza ibibazo Repubulika nahya yari imaze kuvuka, barayisahura biratinda. Byageze aho Perezida Mobutu afata icyemezo cyo gusezerera ababiligi. Mu Rwanda naho ababiligi bakomeje kutubeshya. Mu myaka ya mbere ya independansi, Ububiligi bwesaga n'ubushyigikiye revolisiyo ya rubanda rugufi rw'abahutu. Ariko iyo urebye neza usanga gushyigikiye iyo revolisiyo ari amaburakindi. Nta kuntu bari kubigenza kuko batari kuyisubiza inyuma. Na ONU yarananiwe nkwanawe ababiligi. Kandi babonaga abahutu ntacyo babatwaye dore ko abatutsi aribo icyo gihe bashakaga ko ababiligi bahambira.

Mu Burundi ababiligi bakomeje gushyigikiye ingoma ya cyami kugeza muri za mirongo itandatu na gatanu igihe Micombero akora "Coup d'Etat" akavanaho umwami. Micombero urebye ntacyo yavuguruye kuko amakororwa ubwami bwakororera abahutu yakomeje gukorwa muri "Repubulika ntutsi". Ababiligi bazize gukunda abatutsi.

Inshuti nyayo uyibona mu byago. Inyenzi zigabye igitero tariki

ya mbere Ukwakira 1990, twari twizeye ko ababiligi aribo ba mbere mu kudutabara. Dore ko aribo bitwa ko batugejeje ku bwigenge bamaze kudukoloniza imyaka igera kuri 48 yose! Kwari ukwibeshya kuko byagaragaye ko ababiligi bari ahubwo ku ruhande rw'inyenzi. Ababiligi nabo bifuzaga ko inyenzi zafata u Rwanda mu minsi itatu. Banakoze uko bashoboye ngo iyo ntego igerweho. Ububiligi bwafatiriye amashuri u Rwanda rwari rwaratumijeyo kandi yararishywe. Ibinyamakuru byaho ariko cyane cyane imiryango yitwaga ko irengera ikiremwamuntu birahiga mu gushyirwa u Rwanda. Ibyo binyamakuru n'iby'umuryango birakotana ngo abatutsi bashize mu Rwanda, iyo nsengiyaremye atongeyeho abagongwe. Radiyo na Televiziyo yogeza inyenzi biratinda ngo ziri hafi kugera i Kigali.

Ububiligi bwanahise bugabanyira imfashanyo bwageneraga u Rwanda. Ndetse hamwe na hamwe nko mu rwego rwa gisirikari, barazihagarika burundu. Ububiligi bwanohereje abasirikari barwo bubeshya ko butabaye u Rwanda. Nyarera birazwi ko abo basirikari bari bafite ubutumwa bwo kurengeza ibyitso by'inyenzi biramutse bikomeye. Umwami agucira akobo imana igucira akanzu. Perezida wa Zayire, Mobutu Sese Seko aba arahagobotse, atwoherereza ingabo ze zunganira iz'u Rwanda, inyenzi zirakabona, zirapfa biratinda. Abafaransa n'ubwo batadukolonije babonye turengeza basanga batadutereyana. Bohereza ingabo zabo ngo zihagabaye uwo ari we wese ushaka gushyirwa u Rwanda mu bucakara. Ubufaransa buha u Rwanda intwari

zo kwirwanaho, buduhuza n'izindi nshuti. Inyenzi zimaze kubona ko imigambi yazo zitazayisohozza zatangira zijundika abafaransa. Inyenzi zifataniye n'ababiligi zigerageza guhirika Mobutu ariko zisanga ahagaze bwumye, "blindé". Ikinwaro kiba cyose.

Kubana n'Ububiligi ni nko kubana n'igare.

Nujya uvuga ababiligi uye ubaza Maréchal Mobutu niwe ubazi. Ababiligi amakororwa bakomeye abazayirwa ntagira ingano. icyo gihe bagishyirwa kera ari nako bakigishyirwa. Uko Zayire imaze muri iki gihe ni ukubera ababiligi bayizambije. Mu Rwanda natwe ababiligi turabamenyereye. Igihugu cyacu bari bagihaye inyenzi imana ikingira ukuboko. Kandi ntawabashira amakomanga kuko umugambi wabo uracyari wawundi. Abahutu b'i Burundi nabo bazi naza inkunga bakomeje gutera ubutegetsi bwa gitutsi babushyigikiye bugi gihe mu icyamba ry'abahutu. Ibyo ari byo byose nta gahora gahanzwe. Ababiligi bari hafi gucika muri aka karere bitaga akabo (Congo mbirigi na Ruanda-Urundi). Dore muri Zayire, Perezida Mobutu yarabazereye. Mu Rwanda natwe ntutukibashyira, bazajyane n'abatutsi bitangiye kuva kera. Mu Burundi naho abahutu baribohoye, bagashakabuhake b'ababiligi bashatse baziye uturago amashyamba akigendwa. Niba ari n'ingirwa gifaransa cyabo badukangisha bazakijyane tuzavugira icy'abafaransa. Dore ko ari nacyo cy'umwimerere. Kuko sinyumvisha icyo ababiligi bagikora icyo, bamaze kutwereka bihagije uko bataye. Ni inzoka mu zindi Bazage n'ahandi rirarenze...

KANGURA.

Ibikurikira page 17.

- abantu barenga miliyoni bavanwe mu byabo n'intambara bakaba barara rwantambira
- ibimuga bitagira ingano tutibagiye n'amafaranga atagira umubare amaze gushyirwa kuri iyi ntambira.

Ayo makuba siyo twari dukeneye ngo tubone demokarasi twaharanyeye. FPR imenye ko ihemukira abanyarwanda ibeshya ko irwanirira...

Maître Mbonampeka Stanislas

nqo ushinzwe ibibazo bya politiki mu biro bya Perezida wa FPR niwe wafashe icya mbere arateshwaqurwa biratinda

Mu nyandiko abeshya ko yandikiye i Byumba tariki ya 6 Gicurasi 1993, Simon Ntare ariho rubanda agerageza guhisha ububi bw'inyenzi, Ntamenye ko uhisha ukuri kwageraho kukagaragara. Kandi uko kuri kuzwi

KU BYEREKEYE IBYITSO

Muri icyo nyandiko, inyenzi Simon Ntare araduhishurira ko hategiye mu gihugu cyacu hari inyenzi zihishemo. Akomeza ko icyo nyenzi zidashobora kwagaragara kubera ko abaturage bazimenye bazitsembe. Ariko ngo ziragakora. Abahakana rero ko nta byitso biri mu gihugu, si abanyije. FPR irabyiyemerera ku mugaragaro.

IKIBAZO CY'IMPUNZI

Inyenzi zigaba igitero tariki ya mbere Ukwakira 1990 zaje zitwaje ikibazo cy'impunzi z'abatutsi nqo ubutegetsi bwa Habyarimana bwabujije gutahuka. Amahanga yabonye kwemera icyo kinyoma. Nyamara byaje kuagaragara ko rwari urwitwazo. Impunzi nyayo yatumye FPR itera ni ugufata ubutegetsi ku ngufu i Kigali nk'uko NRA yabufashe i Kampala. None FPR nayo irabyiyemerera ku mugaragaro dore ko Simon Ntare asobanura neza ko tutagomba kwitirirya FPR n'impunzi. Ngo ni ibintu bibiri bitandukanye Aho...!

GUFATA UBUTEGETSI KU NGUFU

Muri icyo nyandiko, Simon Ntare abeshya ko inyenzi zitagamiye gufata ubutegetsi. Ngo n'ikimenyimenyi ziyemeje gusubira mu birindiro zaharanye mbere y'itariki ya 8 Gashyantare 1993 ubwo zashoza mu imirwano. Nqo ibyo byonyine birahagije kugira ngo amahanga yemere ko inyenzi zidashakira ubutegetsi ku ngufu!

Nyamara ukuri guteye gutya inyenzi zimaze kwirukanwa mu muqo wa Ruhengeri na mu nkengeri zawa, mu gihe kitarenze iminsi ibiri gusa, zimaze kubona ko amahanga azamaganye kubera icyo gi-

tero, nta kundi zari kubigenga uretse gusubira aho zahozemo mbere ya tariki ya 8 Gashyantare. Nta mpuhwe rero zarimo. Kandi kuba inyenzi zaremeye imishyikirano ntibisobanura ko zitagitsimbaraye ku mugambi wazo wo gufata ubutegetsi. Museveni yarabyerekanye bihagije kuburyo uwakwishyira ibinyoma by'inyenzi amateka yazabimuhaniye.

ABAVANYWE MU BYABO N'INTAMBARA

Mu gihe amahanga akomeje kwamagana intambara inyenzi zaturashyemo, FPR ya isanga ngo ariyo nzira nyayo ya kumvikaniye ibibazo cyayo. Mu bugome bwayo, FPR yishimira ko abaturage bakwira imishyamba, bakangara ku gasazi. Kuri FPR ngo ni uguhitamo ibintu bibiri: guhunga na kwicwa.

IYICWA RY'ABATURAGE 3'INZIRAKARENGANE

FPR yemera ko hafuye abantu ariko ngo nta yicwa ryabaye! Umva nawe. Uko byamaze kose, icyo abantu bapfuye baba bafite uwabishye. Demokarasi duharanira izirana n'ubwo bugome. Ikiremwa muntu gifite uburenganzira budakuka bwo kubaho. Ubwo burenganzira bubuze buri wese kwica.

IGITUGU CY'INYENZI

Umuririmbyi yarihoze ari: «Umugabo w'ukuri arangwa n'ibikorwa».

FPR nayo rero igaragarira mu byo ikora si mu magamba. Guhamya ko ngo Demokarasi yonyine ariyo yakemura ibibazo by'abanyarwanda ntibihagije icya namubwari ukubishyira mu bikorwa. FPR yagashyize ko «duharanira» demokarasi yica abaturage, abandi ibirukana mu byabo, ubu bakaba barara rwantambye.

IGITERO CYO KU ITARIKI YA 8 GASHYANTARE 1993

Inyenzi zigaba igitero tariki ya 8 Gashyantare 1993 zabeshye amahanga ko zari zigamiye kwumvisha Guverinoma y'u Rwanda

ko ikomba kubaho ubuzima bw'abantu nqo ikubahiriza amasezerana yagiranye nazo. Ibyo ntibubyanze. Ariko ikitumvikana ni ukuntu wavugaga ko wubaho uburenganzira bw'umuntu bwo kubaho nawe wica abandi bantu. Aho niho FPR yari ikwiye gusobanura.

UBUTEGETSI BW'IGITUGU BWA HABYARIMANA

FPR yemeza ko n'ubwo Habyarimana yavaho, ubutegetsi bwe bwashyirahwe. Ku nyenzi, haba hahindutse umuntu gusa, ubutegetsi bukiri bwa bundi. Muri icyo gihe rero FPR ngo yakomeza intambara. Mu gihe abaturage rumwe na Habyarimana baba imbere mu gihugu bo bemeza ko Habyarimana aramutse avuye, hariyeho ubutegetsi bushingiye kuri demokarasi. Aha rero hatye kwibaza, niba FPR itemera ko Habyarimana avuye demokarasi yasugira, ni iki cyatwemeza ko (FPR) itakomeza intambara kugeza igihe ifatiye ubutegetsi ku ngufu cyangwa se igashyiraho ubutegetsi.

FPR NI IKI ?

FPR yiyita ngo ishyamba rinini rya rubanda rikamije kubaho igihugu. Ariko icyo tuzi neza ni uko abantu bagera kuri miliyoni babaga mu makomini 8 inyenzi zafashe, bahunze FPR! Bayihunze batayireba?

Izabeshye «abahindi» rero.

FPR NGO NIYO YO !

FPR yiyita «impirimbanyi» ya demokarasi. Kuri yo nqo ni ngombwa ko buri muntu yahitamo aho ajya. Ngo ibintu ni bibiri: ahatamwo ubwigenge cyangwa se uahitamo igitugu.

Nyamara FPR ishatse yamenya ko «impirimbanyi» ya demokarasi ari umuntu ukoreshe inzira ya demokarasi.

«Impirimbanyi» za demokarasi rero ntabwo ari abakoreshe imbunda cyangwa se ubundi buryo ubwo ari bwo bwose bwo kwica. Nta hitamo rero rigomba kubaho.

BUYOYA ASHOBORA GUTOZA ABANDI DEMOKARASI.

Nk'uko byagiye bigenda n'ahandi, abanyafurika turacyari abana muri politiki cyane cyane icyo tuvuye ku twerekeza inzira ya demokarasi. Ni muri urwo rwego ibihugu by'ibihangange ku isi, abanyaburundi, leta Zunze Ubumwe z'America biduhatira gukurikiza inzira ya demokarasi, na kubahiriza amategeko twishyiriyeho. Aha tugasabwa na gushyiraho amategeko arengera inyungu za benshi. Ntashyirirweho kurengera inyungu z'abari ku butege-ts'i gusa.

Icyo ibyo byose byubahirijwe nibwo usanga intwercano z'amahanga ziza nta kibazo. Impamvu nta yindi ni uko icyo igihugu kigendera ku mutwara ya demokarasi, bigoye kunyereza umutungo wacyo cyangwa kwica abo mutavugaga rumwe, kugira aho mutumvikana impunzi za politiki.

Icyo igihugu kirangwa na demokarasi, kirasurwa cyikizirwa na benshi. Demokarasi rero igendana n'amatora adafititse yemejwe na benshi. Kandi utsinze ukumva ko agambara gutegekana n'uwatsinzwe kuko bangana imbere y'amategeko.

GUTSINDWA MURI DEMOKARASI NTA CYAHA KIRIMO.

Uhubwo icyaha ni ukutemera ko watsinzwe n'amajwi ya benshi cyangwa se wabyemera nyuma ugashyira imvururu ugamiye kumena amarasu. Icyo wemeye gupfa kigabaye ugategereza andi matora, ugakosora muri politiki yawe icyatumye utsinzwe icyo gihe uba intwari. Kandi birashoboka kuko hari n'ubuhamwe w'igihugu amaze imyaka hafi makumyabiri abihatanira n'abandi, yatsindwe ugahindura ingingo zitu-

ma atsinzwe nk'uko byagiye bigenda kuri Mitterand w'u Bufaransa n'abandi benshi.

TUGARUKE KU MATORA Y'IBURUNDI

Buyoya yumvaga ko abaturage bazamwizera bakamutwara. icyo yateragaho ni amasezerano y'ubumwe bw'abaturanyi yumvaga ko abaturanyi yabacengeye kandi bayemeye Nyamara yaje gusanga ko yibeshyaga kuko ayo masezerano n'abatutsi bene wabo yari afitanye akamaru batayashyiraga mu bikorwa. Nko kubona nta mututsi urongora umuhutukazi, mu gihe abaturanyi bo batandura abaturutsikazi. Ingero ni nyinshi. Kuko n'uwavuye ko abatur-

no kubonerwa indi mirima mu nzega mpuzamahanga. Abaturanyi bakamwahereza nko mu miryango ikomeye.

Bitaba ibyo agahabwaga akaziko gutaza demokarasi nk'uko n'abandi bagiyeye bagahabwaga na buriya bihugu by'ibihangange ku isi. Urugero ni abari baje kumutwara kwe-mura demokarasi i Bujumbura. Kandi nabo barabaye abaturanyi b'ibihugu ibyo nibimucika abaturanyi inuma bagashyira imvururu baza zizwamo ari benshi kandi noneho uturanyi w'abaturanyi uvuye Bibuke ibyo bakorewe kuva kera maze amasaziye ye abe mabi. Aho impunzi mu gihe abandi bazaba baratashyeye.

tu byari bigoye kubibagiza ukuntu rimwe mu myaka itatu biwaga n'ubutegetsi bwa gitutsi ibyo byose Buyoya ntiyabitekereje. Niyo kandi abitekereza nta kundi yari kubigenza kuko abazungu, bari babiyifujye. Buyoya amaze gutsindwa yemeye ku mugaragaro ko atsinzwe asaba abaturanyi layuma kubahiriza amahame ya demokarasi. Aha umuntu yakwibazaga niba ba batutsi bamenyereye guhaka bazemera kubona n'abaturanyi muri demokarasi. Bakumva ko demokarasi ivuye ubutegetsi buri mu maboko ya benshi. Arize amahirwe bigashoboka ntiha-gurimvururu abaturutsi bashyira, Buyoya yaba abaye intwari. Ntacyo yozabura ndetse n'ibyo yakoreye abaturanyi muri Ntega na Marangara umuntu yabyihanganira kuko nta mahoro ahora. icyo gihe ashobora

Nagaragaze rero ubutwari yemere ibyo abaturanyi bamubwirako, yime amahamwe ababirirako basa nk'aho batayeye isura. Dore ko bamaze gusezererwa aho bari bakomeye: Rwanda, Burundi, Zaire, kubera kwivanga mu bitabareba.

Aha Buyoya arasabwaga gusaba abaturanyi inyuma bese bagacisha make, bagahabwaga urwaje kuko ntawe urusimbuka rwamubonye. Maze turere ko Buyoya atazitwara intwari iruta abaturanyi iriye mu butege-ts'i bw'igihugu. Inama za Kangura nazo zizamugirira akamaru nabyitwarakomaye neza. Twe mu rwego rw'itangazamakuru turakomeza gukurikirira hafi imigendekere ya demokarasi i Bujumbura.

NGEZE Hassan.

TELEGARAMU Y'ISHIMWE KANGURA YOHEREREJE NYAKUBAHWA MELCHIOR NDADAYE PEREZIDA WA REPUBULIKA Y'U BURUNDI.

Kuri Nyakubahwa Perezida wa
Repubulika y'u Burundi
Melchior NDADAYE
Bujumbura/BURUNDI

Nyakubahwa Bwana Perezida
wa Repubulika,

Ikiyamakuru KANGURA mu
izina ry'abahutu bose aho bava
bakagera cyanejwe cyane n'uku
ntu amatora y'umukuru w'igihugu
yazengze mu Burundi. Itariki ya
mbere Kamena 1993 ntizibagerana
mu mateka y'icyo gihugu. Uwo
munsi nibwo bene wacu b'abahutu
b'i Burundi bipakuruye ingoma
ntutsi yabakandamije imyaka irenga
magana ariye.

Itariki ya mbere Kamena 1993
vibutsa abahutu bo mu Rwanda
umwaka w'1959 ubwo bipakurura
ga ingoma ya cyami na gihake y'a
batutsi. Revolisiyo ya rubanda aba
hutu bo mu Rwanda bakoze mu
w'1959, mwe mwayikuye tariki ya
mbere Kamena 1993.

Bahutu b'i Burundi bavandimwe,
n'ubwo mwarinze kwipakurura i
n'oyi y'abatutsi, icya ngombwa ni
uko icyo mwaharaniye mukigezeho.
Kandi mwakigezeho. Turabibashirije
mye cyane Ntimwirere kuko inta-
mbara igikomeze.

Nyakubahwa Perezida wa Re-
pubulika, ugutsinda kwanyu niko
gutsinda kw'abarundi rubanda rugu-
fi. Amajwi mwabonye 64 ijana, i-
yeretse amahanga ukuri ubutegets-
i bw'abatutsi b'i Burundi bakomeje
guhisha. Abatutsi b'i Burundi uhe-
reze ku Bami kugeza kuri Repubu-
lika ntutsi uko zagiye zisimburana
(Micombero-Bagaza-Buyoya) ba-
komeje guhisha amahanga akarenga
na ka rubanda rugufi. Abahutu
n'Abatwa b'i Burundi bagize hafi
90 ku ijana by'abarundi bose
bakomeje guhezwa mu nzego zose
z'ubutegets-
i, bahezwa n'agatsiko
k'abantu bibwira ko aribo bareme-
we gutegeka. Rero ngo bavukanye
imbuto, Nyakubahwa Perezida wa
Repubulika intambura iracyari nce

nce nubwo bwose intambwe ya
nombwa mwayiteye tariki ya
mbere Kamena 1993.

Nk'uko mwiyeje muri Por-
garamu yanyu guhindura ibintu,
hari byinshi koko bigomba guhi-
nduka mu Burundi. icya mbere
ni uguhindura ibitekerezo. Abatutsi
bakamera ko bataremewe gutegeka
bonyine. Abahutu n'Abatwa nabo
kandi nibo benshi, bakumva ko
nabo bafite ubushobozi bwo kuy-
ubora igihugu cyababaye.

Nyakubahwa Perezida wa Repu-
bulika, muhutu mwene wacu, mufite
akazi gakomeye ariko turizera ko
muzabyitwaramo kigabo. Abatutsi
baracyafite imyanya yose y'ubute-
gets-
i. Mu gisirikari baracyari ijana
ku ijana, uhereye kuri Koloneri
ukageza ku musirikari uyu usanzwe
Mu butegetsi abatutsi baracyari
bo basa Guhera ku mukozi wa Leta
wo hasi ukageza kuri Gouverneur
wa Province. Abahagarariye u Bu-
rundi mu mahanga baracyari abatu-
tsi gusa. Radiyo na Televiziyo y'u
Burundi bifitwe n'abatutsi ni nabo
babikoraho.

Nyakubahwa Perezida wa Re-
pubulika, akazi kabategereye ntiko
roshye. Nimwe abahutu b'i Burundi
bategereho kubaho kwabo. Ni mwe
muri ku isonga rya revolisiyo bako-
ze tariki ya mbere Kamena 1993
Ntimuzabatenguhe i Kandi ni mu-
ghe murashyigikiwe.

Amajwi abahutu babahundagajeho
mu matora ya Perezida wa Repu-
bulika niyo bazaba ishyamba ryabo
«SAHWANYA-FRODEBU» mu
matora y'abadepite azaba tariki ya
29 Kamena 1993. Abantu basigaye
bavuye ko KANGURA iragura.
Ntituragura bya gifumu ahubwo
dusesengura ibintu uko tubibona,
tukavuye uko tubitekereza. Niba
rero KANGURA izi gusesengura
neza ntiyabizira

Nyuma y'ibyakabaye tariki ya
mbere Kamena 1993, muri KA-
NGURA turareba tugasanga nta ka-
bura n'amatora y'abadepite muza-

yegukana. Ishyamba ryanyu ari naryo
ry'abahutu «SAHWANYA-FRO-
DEBU» rigomba kwegukana intamba
zigera kuri 84 ku ijana. Impamy-
FRODEBU igomba kwegukana a-
majwi angana atyo zimuvikana.
Abahutu n'Abatwa b'i Burundi
bagize hafi 90 ku ijana Kandi bose
bagomba guha amajwi ishyamba rya-
bo. Abahutu bar bagize abaga-
mbanyi nka ba François NGEZE
Adrien SIBOMANA, Nicolas MA-
YUGI n'abandi bashobora kwisub-
iraho bakagaruka mu muryango.
Abahutu ntuturi abagombwe twabaha
imbabazi

Nyakubahwa Perezida wa Re-
pubulika, kuzira ngo imbaga nya-
mwinshi y'abarundi itsinde, habaye
ah'abagombwe. Muvukira abahutu ba-
puye kuva muri za mirongo itanda-
tu kugera maginze aya. Na mwe
ubwanyu Nyakubahwa Perezida wa
Repubulika, muribuka neza ukuntu
abatutsi babirukanye mu shuri mu
w'1972 muhugiye mu Rwanda.
Bityo muhashubora gukomereza a-
mahuri yanyu muri Groupe Scolai-
re i Butare ndetse na Kaminuza mu-
kayigira mu Rwanda i Ruhanda
Nyuma mwaje no kwigisha i Save-
ndetse no muri Kaminuza y'u
Rwanda. Amakuba abahutu b'i
Burundi banyuzemo namwe mw-
anyuzemo. Kuva ku itariki ya 24
Ukwakira kugeza tariki ya 28 Uku-
bwo 1988 mwarafunzwe muzira
ibitekerezo byanyu

Nyakubahwa Perezida wa Re-
pubulika, intambura ntimwayirwa
nye mwenyine. Yabaye y'abahutu
b'ose Ab'i Burundi babimburwe
n'ishyamba PALIPEHUTU rya Nya-
kwigendera Gututu Remy waguwe
ku rugamba. N'abahutu bo mu
Rwanda ntitwari dusinzirirye iki
nyamakuru cy'abahutu KANGU-
RA, ijwi rigamije gukangura no ku-
rengerwa rubanda nyamwinshi, cy-
aharwanye nkundura kandi k'iracya-
komeza. Umuyobozi wacyo, Ngeze
Hassan, umuvugizi w'abahutu, yafu-
nzwe inshuro nyinshi. Azira ko

shyurira. None uwo bitagense uko hari agahenge. Rubanda nyamwinshi rero i Burundi itsinze mu matora, ariko iryamire amajanja. Icungire hafi inkurikizi ya "ndatsinzwe ntibura ndarenganye". Gutsinda BUYOYA rero bisobanura gutsinda umugambwe UPRONA kuko we nawe ari iri niri! None se ko guhera mu w'1965 uwo mugambwe wica abahutu kugera magingo aya, BUYOYA akarenga akawuturura ibihozo murumva hari aho bataniye? Ahari aho muri 1968 n'azaba akiriho azongera yiyamamaze? Ntacyo azagaruke abahutu bamusekere bamube urw'amenyo.

Habayeho ah'umugabo n'abagabo.

Bwana M.NDADAYE niwe watsinze amatora. Byatangiyeho nk'aka wa mugani ugira uti: "akazica ibisiga kava iwabo wa Sakabaka". Ijambo FRODEBU ryaje kuba ishyamba rya politiki i Burundi, ryabayeho mbere y'uko politiki y'amashyamba menshi yemerwaga mu Burundi. Ribaho rifite indisura kandi ari ikintu gisa n'igishamiye kuri UPRONA. Muri icyo gihe NDADAYE yabonyaga ko ibibazo biri mu Burundi bidashamiye ku moko

ubwayo ko ahubwo bishamikiye ku bakire n'abanyabwenge baboneka mu bahutu n'abatutsi noneho rubanda rugufi ikabigwamo mu maherere. Mu gihe cyo kwemera amashyamba menshi FRODEBU nta kibazo yagise mu butegetsi bw'igitugu bwa BUYOYA. Uyu mugabo yaketse ko FRODEBU izakomeza kuba icyitso cya UPRONA. Nyamara ngo inda ntuyibwirako icyo wayitajemo ahubwo uyibwirako icyo wayirariye. Ku rundi ruhande, ikibazo cy'abanyabwenge n'abakire hagati yabo, PALIPEHUTU, rya shyamba BUYOYA azira cyane, ntiyigeze icyumvikanaho na FRODEBU. Abayobosi b'ayo mashyamba yombi bagiyeho bahura bakungururana inama, ku buryo baje guhurira ku kintu cyo gucungura GASHUTU. Ibyo bitabwaho ibyo, iyi nsinzi NDADAYE ntiyari kuyirukana. Ndetse, dukurikirana amatora y'i Burundi, mu minsi ya nyuma yayo, Abapalipehutu bari i Burundi, kandi nibwo benshi, bari bagize ikibazo cyo gutora NDADAYE. Ariko ubutumwa bubasaba kumutwara bwabagezeho bunyuzwe kuri yamipaka BUYOYA yari yafunze, bubasaba gutwara umuhutu mwene wabo. Ubutumwa bwababwiraga ko ari ama-

hirwe badakwiye kwiya mbura. Ubwo buryo bwakomeje nta matora bwishe kuko ari icengezamatwara kandi n'impunzi z'abarundi ni abarundi bagombye kumenya ibibazo by'igihugu cyabo nk'abandi.

NDADAYE naramuka ashyamba gutahuka kw'impunzi, ashoboraguhurira n'ibibazo hitari bike. PALIPEHUTU ubwayo iraganyaga naramuka yamewe. Kuzasaba abayobururaho yutahuka, abasiviri bakajya mu bandi, n'intwaramuheto zayo zikajya mu zindi. Ingabo yari yaratoje zigomba gushakirwa imirimo mu ngabo z'u Burundi. Imana izakora ibyayo icyo kibazo gikamurwe mu mahoro.

Muri rusange, amatora ya Perezida abahutu barayatsinze, beretse BUYOYA ko bwa bumwe n'amahoro babuzi kandi bakaba barabibayemo muri Ntega na Marangara mu mwaka w'1988, bakaza no kujya kubisura i Bujumbura mu Gushyamba 1991. Ngicyo igisubizo abahutu batekerejeho kugira ngo bagisubize Majoro Petero BUYOYA ubwo yababazaga niba bemeye ubumwe n'amahoro. Waha umuntu ibyo bintu byombi koko akanga kugutwara mu by'ukuri?

Issa NYABYENDA

UBUTWARI BWA KANGURA NTIBUKIGIRWAHO IMPAKA.

KANGURA ivuka yaje ari ijwi rigamije kwibutse abahutu ko bagomba kunga ubumwe. Bakarekera kumarana, bagasubiza umututsi wari ubugariye bakamutereka mu mwanya we. Ingorane zari nyinshi mu kugera ku ntegeho zacu: amikoro make, kutumva kw'abahutu... Dutangira twajye dukenewe. Duhanurira intambare abatutsi bari barateguye imyaka 30. Ibyo ntibyaje kuduhera kuko naje kubifungirwa nsabirwa igihanga cy'imyaka 20 y'igifungo nzira ko ngo navuze ko abatutsi biteguye kuduhera ku ngoyi. Nyuma y'amezi icyenda namaze mu buroko, intambare yaje kurota. Ubwo ndarekurwaga maze mpangana n'abatutsi bari bagize akari ahakajya he. Dusanga ari ngombwa ko tubatunga agatoki twerekana rubanda ko hari ibyitso bikiturimo maze si ukutwifundika biratinda. Ibyitso birafatwaga birarekurwaga maze si ukukotana birasizora.

Abategetsi b'ibitso.

Ubwo naje gusubizwaga mu buroko nzira ko nerekanaye abategetsi bafatanyaga n'inyenzi. Nabwo mu gihe gito mba ndarekuwe ariko biba ari uko abo bategetsi bose bavanywe mu myanya

yabo kuko ubugambanyi bwabo bwari bumaze kubahama.

KANGURA yaje gutatwaga nka Bibiliya.

Kubera ko abahutu bose bari bamaze kutwizera kubera ubushishozi bwacu n'ubuhanga mu gusesengura ibizaba, abatutsi nabo baje kutwifundika maze bashyamba ibinyamakuru byo kutuvugurura. Biba byinshi, barohamo amakotanyi, demokrasi mu itangazamakuru ibagize aho twifuzaga. Ikizere abahutu batugiriye, batwareka ko ari twe bategereho amizero ya nyuma, ko ubwiyunge bwabo ari twe babutezeho. Nibyo byaje gutuma dutera intera ndende.

Uburwayi bw'abahutu.

Umuhutu akenshi agushyigikira akoresheje amagambo gusa. Wamubabwirako kugutwara y'amafaranga, ubwo mukangana urunuka. Icyo kibazo cy'amafaranga cyaje kutwagira kuko twari dusanzwe turi ba "mikoromake". Ukareba uko uzahangana n'abatutsi bakize muri kano karere ukagira ubwoba. Ubwo twegeraga umusenyeri w'umuhutu, tumugisha inama atw-

bwira ko ukorera umuhutu atamutegerezeho imfashanyo. Ko ari ugukora ukazagororwa n'Imana yonyine. Atubwirako kandi ko umunyapolitiki mukorana agamije inyungu ze gusa. Cyangwa se akagutererana. Niko byangendekeye ubwo nafungwaga inshuro zirenze 20 muri gereza, na 35 muri za kasho za burigade. Nta munyapolitiki n'umwe wibutse ko twajyaga dushyikirana. Naje gufusha umwana, yitaba Imana ndi muri gereza. Ariko nta munyapolitiki n'umwe waranzwe mu ishyamba urwariye. Ahomfungurirwa naje gusubira kugisha inama Musenyeri izindi nama. Ambwira ko ubutwari buboneka mu bubabare. Ubwo twasanze tutakomeza kuvugira ko tuvugira abahutu kandi i Burundi bapfa urubozo.

KANGURA n'ikibazo cy'i Burundi.

Twajye kwegera Abarundi b'impunzi baba mu Rwanda badutekereze akabababwirako. Batubwirako ko n'ubutegetsi bw'u Rwanda ntacyo bwakoze ngo bwumvikanishye ikibazo cyabo. Ko ahubwo n'ugize ngo aravugaga arahambirizwaga. Ubwo baduhuriza n'abarundi bandi baba hirya no hino ku isi twagirana imishyikirano. Batubwi-

rako amizero yabo bari bayateze ku butegegi bw'u Rwanda. Ko ariko byaniranye. Baduhishurira ko n'u Rwanda narwo rwaguye mu mutego w'abatutsi bifuzwa kwigarurira akarere kose k'Afurika yo hagati. Izo mpunzi z'abarundi zemezaga ko n'umutegetsi w'umuhutu washakaga kumva ikibazo cyabo yababwaga amafanga maze akicecekerwa cyangwa agahabwa ikizungereze. Bo mbese ntibabonaga uko bazava muri ubwo bukoloni.

KANGURA n'abahutu b'umutima

Naje kwegera batanu, umwe w'umunyamabanki, undi uyobora iki-go cya Leta, undi w'umucuruzi (Baheza Esdras), n'undi wigeze kuba umutegetsi maze mbasaba ko twafatanyaga, bagafasha Kangura mu gusezerera burundu ingoma ya gitutsi yo muri Afurika yo hagati. Nibwo hashyizweho Kangura y'igifaransa "Kangura-Magazine-Version internationale, yagushirizwaga mu bihugu byinshi by'i Burayi aho impunzi z'Abarundi. icyo kinyamakuru gikora gihomba kuko ahanini cyoherezwaga imiryango mpuzamahanga ifasha u Burundi. icyo kinyamakuru icyomiriyango yacyibonye ubuntu. Kuko icyo twaharaniraga kwari ugusobanura ikibazo cy'abahutu bicwa urubozo bakabura kuvugira. Ibyo nabyo ntibayaje kudukirira kuko naje gufungwa inshuro 8 zose nzira ko mpungabanya umubano w'u Rwanda n'u Burundi. Ibyo ntibyangiye intege kuko abahutu b'i Burundi banyandikiraga buri munsu bakanyerekako amizero yabo bayateze kuri Kangura. Ubwo Kangura ifatwa nk'umukiza. Buri muhutu akagura Kangura akajya gusomera abatazi gusoma bityo isi yose iba imenye uko abahutu bakandamijwe. Ni muri urwo rwego, Ndadaye Melchior yanyuze i Kigali aya i Burayi yanga gukomeza atubwira ko turi kumwe. Ubwo yari acumbitse muri Hotel des Mille Collines ahamagara Hitimana Noël umunyamakuru wa Kangura anamusaba ko bazana aho dukorera. Ubwo yatweretse ko adushyigikiye biradushimisha natwe tumubwirako tutazatezuka ku ntego twiyemeje.

Buyoya aterwa ubwoba na Kangura.

Icyadushimishije ni uko Buyoya yagaragaye ko ku isi atinya Kangura. Ubwo tumenye ko ari twe atinya. Nibwo dusabye abahutu b'i Burundi kurushaho gucengeza amatwara ya Kangura no mu cyaro. Buyoya avuye ko

Kangura ifashwa n'ubutegetsi bukuru i Kigali. Ubwo arega u Rwanda kwa Mitterand, ku mwami w'Ububiligi. Kangura ayirega mu nama za CEPGL zabereye i Goma, Kinshasa, Gdadelite, Bujumbura, Gisenyi.

Ariko icyamushesheje ni inama yabereye ku Gisenyi aho yajye yikoreye umubabwa wa Kangura n° 37 asaba ko inama ya CEPGL nidahagerika Kangura ko atazagaruka mu Rwanda. Ni nako byagenze kuko Kangura itahagaritswe kandi nawe akaba atazagaruka mu nama ya CEPGL ari umukuru w'igihugu.

Ubwo amashyamba yari ashya miranye nawe yamubonyeho maze asaba abahutu bose kunga ubumwe bagahirika ubutegetsi bwarangwaga n'ubwicanyi kugeza ubwo babuhiritswe.

Kangura n'amatora.

Buyoya yari yaranze gushyira ho guverinoma y'inzibacyuho yibwirako ari uguhima abahutu. Maze yihutisha amatora. Ubwo tuba twamubonye kera, nibwo ducengeje mu baturage b'i Burundi ko Buyoya najya aza kwiya-mamaza bajya bamubeshya ko bazamutwara. Yamara kuhava bakababaza ko ishyamba ryabo ari FRODEBU ya Ndadaye. Tubumvisha ko ibyo Buyoya yabakoreye abica urubozo batabyibagira. Ubwo icyo vanjiri ya Kangura yaje gukwirira mu Burundi bwose kugeza ubwo habaye amatora. Buyoya yerekwako usibye abatutsi b'abanyarwanda bahungiyemo mu Burundi nta wundi umwifuzwa. Amatora araba Ndadaye Melchior n'ishyamba ry'abahutu FRODEBU begukana amajwi 64 ku ijana. Petero Buyoya n'ishyamba ry'abatutsi Uprona bacyura umunyu 32 ku ijana. Tukaba twibazaga niba Buyoya azemera gusaza atanduranije. Benshi mu bajyaga gutwara bitwazaga ivanjiri ya Kangura yabagayaranakorewe photocopies nyinshi. Nguko uko ubutegetsi bwa gitutsi bwahiritswe i Bujumbura.

Kangura yahawe impundu.

Inkuru ikimara gusesekara mu Rwanda, abahutu bakoresheje telefoni, fax, télex, bihuriye gushimira ubutwari bwa Kangura maze batwerekako akazi ka Kangura yakozwe kazashimwaga n'Imana. Batwibwirako ko nta n'ubwoba ibihembo bya Kangura.

Icyo Kangura isabwako.

Gukurikirira hafi ibibera i Burundi, kureba niba nta mitego abatutsi bagitsimbaraye ku bwicanyi bw'ino batanga ubutegetsi bushya burangwaga na demokarasi.

Gukurikirira hafi Perezida mushya kugira ngo turebe niba aharanira inyungu za rubanda nyamwinshi yo yamushesheje uriya mwanya.

Gukomeza kurandura mu mitima y'abacanyu ubwo bugome dukoresheje inzira ya demokarasi (KANGURA).

Gukomeza gushakisha icyatuma abahutu bo ku isi bavugaga rumwe. Isi-byeye ko abenshi ari ibisahiranda, nyamwigendaho.

Kumvisha abatutsi ko revolisiyo ya rubanda yo muri 1959 mu Rwanda 1993 mu Burundi, ko zose zagezweho kubera amatora bikururiye akabatamaza.

Icyo Kangura isaba ubutegetsi bushya.

Kureka ubwisanzura bw'itangazamakuru rigakorera mu mudendeko. Bityo ntibabura ukwibona kwa bamwe.

Guhindura amategeko akandamiza abahutu (rubanda nyamwinshi).

Kubahiriza amategeko ubutegetsi bushya buzaba bwashyizeho kandi ari mu nzira ya demokarasi.

Icyo abafashije Kangura mu guhirika ubutegetsi bwa gitutsi basaba Ndadaye.

Kunozza umubano w'u Rwanda n'u Burundi.

Kuvasho impapuro z'inzira hagati y'ibihugu byombi, gukoresha amanga muntu gusa.

Korohereza ubucuruzi bwo mu nzego zose gukorana.

Gufasha abashakira kwiga bakabikora bitabagoye mu nzego zose.

Kumvisha abarundi ko abanyarwanda ari abavandimwe bakumva ko uwabateranyaga yakubiswe inshuro burundu.

Abayobozi ba Kangura batagerejwe i Bujumbura.

Mu gihe ubutegetsi buriho bwari bwarimanye impapuro z'inzira, abanyamakuru ba Kangura barifuza kuba bari mu bironi by'irahira rya Perezida mushya w'u Burundi, rizabera i Bujumbura mu minsi iri imbere. Dutegerejwe yo n'abantu benshi bakeneye kutumenya, ari ku ruhande rwabo duhesheje ubutegetsi nabo ku ruhande rw'abo tubwambuye. N'ubwo abatangira impapuro z'inzira muri ambasade y'u Burundi i Kigali bakiri abatutsi gusa, uhereye kuri ambasaderi, uko biza-genda kose tutabibagezaho. Gusa umuyobozi wa Kangura, NGEZE Hassan arifuza ko ba bantu batanu bafat-

GUTSINDA KW'ABAHUTU B'I BURUNDI BIMARIYE IKI U RWANDA ?

Bajya bace umugani ngo "akari ku mutima gasesekara ku munwa". Abanyarwanda cyane cyane abahutu bamaze kumenya ko umuhutu mwene wabo Melchior Ndadaye yatwize amatora barishimye cyane. Uko kwishima gufite ishingiro. Impamvu abahutu bo mu Rwanda bishimye, ni uko ariya matora y'i Burundi yabeyemo ubutabera. Yatumye imbaga nyamwinshi ya rubanda rugufi yo mu Burundi ibabwira ibyo yari yaravukijwe imyaka imwe imyaka ene n'agatsiko ka ba nyakomwe batagaze no kuri 15 ku ikirenga by'abaturage bose.

Bake abahutu bo mu Rwanda babimira gutsinda kwa Ndadaye, ni mu gihe Abaturutsi bari bafite umugambi wo gutegeka aka karera ko muri Afurika y'ibiyaga bitari. icyo bise "Corridor Hima". Aho abaturutsi bari hafi kugera ku mugambi wabo. Uganda barayifite, u Burundi nabwo bwari uko. N'u Rwanda rwugarijwe n'inyenzi. Muri Zaire naho bari baracengeye mu butagatsi bwo hejuru ku buryo bamaze bari n'abanyarwanda ba Perezida Mobutu, nka Bisengimana wafuye hambere aha.

Kangura ifatanije n'abahutu b'inyanganyugayo yarahitambitse maze uwo mugambi ugenda uburiramo. Mu Rwanda inyenzi zakuze n'ikimwari: Abahutu baracyatagaye. Mu Burundi, umututsi Buyoya "yatanze imihoho" yemerere icyo rubanda nyamwinshi y'abahutu yemeje. Muri Zaire, abaturutsi bahawe gasopo. Nibakomeza ibyongye ryabo bazibonera. Kereke Uganda niyo ikiri mu buakara bw'inyenzi z'impunzi. Ariko abanyarwanda nabo bazagera aho bahamukye maze bipakurure iyo ngoma hana.

Indi mpamvu yatumye abahutu bo mu Rwanda bishimira ugutsinda ku muhutu mwene wabo Ndadaye, ni uko inyenzi zitakajwe indiri yazo ikomeye. Ku butagatsi bw'abaturutsi, u Burundi bwari indiri y'inyenzi, bwafataga umwanya wa

kabiri inyuma ya Uganda. Kuva inyenzi zagaba igitero tariki ya mbere Ukwakira 1990, u Burundi buri mu bihugu byazifashije cyane kandi ku mugaragarok. Inyenzi zajyaga kurwanirira FPR, inyinshi zavaga mu miryango y'abaturutsi y'i Burundi. Amafaranga menshi inyenzi zakoresheje yavaga i Burundi. Na Guverinome ntutsi ya Buyoya ntiya-

tanzwe muri ubwo bugambanyi ikajya igenera inyenzi amafaranga ivanye ku ngengo y'imari y'u Burundi. Inyenzi zavaga mu Rwanda zatanzwe i Burundi, zikabona kwambukira muri Uganda. Kandi zikajyanwa na kompani y'indege y'u Burundi "Air Burundi". Kuva rero abahutu bene wacu aribo bategeka u Burundi, ibikorwa nk'ibyo turizera ko bitazongera. Ugutsinda kw'abahutu i Burundi gufiteye akamero kanini u Rwanda. Impunzi z'abahutu b'Aburundi baba mu Rwanda ntibagira ingano. Kandi niko bafite akazi kagombaga gukorwa n'abanyarwanda. Abana b'izo mpunzi bariga mu mashuri kandi iyo myanya yagombye guhabwa abana b'abanyarwanda. Hari n'impunzi z'aburundi leta y'u

Rwanda itunze, itangaho amafaranga atagira ingano.

Abo bahutu bene wacu baramutse basubiye mu byabo i Burundi, u Rwanda rwakwiruhutsa gato. Amafaranga rwatangaga ku mpunzi z'aburundi rwayetange ku mpunzi zarwo zisigaye zibarirwa muri miliyoni imwe. Kuba abahutu baratsinze i Burundi ni amahoro. Intambara y'u Burundi n'u Rwanda nta gihe itari hafi kurota hakabura gato. Byose bitewe n'urwikekwe rwaranze buri gihe ibyo bihugu bihanga imbihi. Umpakanya azabaze Bagaza icyo yashakaga yimura ibyapa ku mpaka wo mu Kirundo. Azambarize Buyoya icyo yari agamije yoshya abasirikari ba kurasa ku basirikari b'u Rwanda mu kuba Bugesera cyangwa se yohereza aho indege ze gutatye. Melchior Ndadaye yashyize umuho gutsinze yatwijeje ko u Burundi butazongera gushyiraho u Rwanda ukundi. Yagize ati: "Kuva ubu, u Rwanda n'u Burundi nta rwikekwe". Ugutsinda kw'abahutu b'i Burundi niko gutsinda kw'abahutu bo mu Rwanda.

KANGURA

BUKURIKIRA P.7

shije Kangura mu guhirika ubutegetsi bw'igitugu, bazabonana na Perezida mushya maze bakamenyana kuko ibyo bihembo bihagije. Turabisabye kandi tuzabihabwa.

Icyo abazungu batekereza.

Hari abazungu bahagarariye ibihugu byabwo mu Rwanda batubwiyeko ikiyi Kangura yatangiye ikirangije. Ko Kangura yemerewe kuzigwa mu mateka y'isi cyane cyane ku bazakenera kwandika amateka y'ukuntu ingoma ntutsi yahenutse. Abana bacu baziga amateka uko yatangiye n'uko yagenze. Nguwo umurage abanyamakuru ba Kangura bazasigira abaturage bo muri aka karere. Igihembo Kangura isaba abahutu bo ku isi, ni ukuzirikana ivanyirikiye mu nyandiko zayo. Harakabaho ubufatanye muri byose bwa rubanda nyamwinshi.

NGEZE Hassan

